

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio ij. De generali ratione contractus emptionis & venditionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

non video quomodo defendi possit. Nisi omnes indiscriminatim oppidani & mutuum susciperent & quasi gratuitum spontaneumque tributum per capita illud soluerent. Nam si non ab omnibus, sed ab illis tantum, qui mutuo egent contradatur, palam extorquetur ratione mutui.

QVÆSTIO II.

DE GENERALI RATIONE CONTRACTUS EMPTIONIS & VENDITIONIS.

ARTICVLVS I.

Utrum contractus emptionis & venditionis sit Reipub. necessarius.

Dvo supra capita statuimus, quibus humani contractus deprauantur, videlicet aut id vendere, quod nullius est pretij, aut quod pretiosum est, plus iusto distrahere.

De priori vitio sub vtriusque nomine quæstio ne precedenti disputatum est, conuenitur ergo ut de posteriori disputacionem prosequamur, quæ quidem disputatio de contractibus interibitur. Et quoniam omnium primus atque aliorum index est contractus emptionis & venditionis, quæstio hæc secunda instituitur de generali ratione huiusmodi contractus, atque adeo primus articulus, an sit necessarius reipublicæ. Arguitur enim a parte negatiua. Quantum vita humana simplicius ac sincerius traheretur, tanto quietius viueretur ac felicius, sed si solum esset rerum cambium, ut videlicet res non numismate distraherentur, sed pro rebus commutarentur alijs, quietior esset mortalium vita, & a tumultibus trucidior, quos negotiationum turbulencia secum affert, ergo contractus emptionis tollendus de medio esset humanæ reipublicæ. Secundum arguitur. Secula multa, ut s. Eth. & 1. Poli. ca. 6. auctor est Aristot. absque numerorum usu transferunt. Et Plinius lib 37. c. 3. ait. Seruimus Romanorum regem primum sinasse as nota pecudum, vnde pecunia dicta est, & postea fuisse si-

gnatum argentum, anno vrbs 585. & longe post aurum. Et lib. 7. c. 56. ait. Liberum patrem instituisse, emere, ac vendere, illis autem seculis felicius agebatur vita, atque a fraudibus ac sollicitudinibus incolumior quam modo nobis per istas negotiationes agere licet, ergo perniciosus est iste contractus, tantum abest ut sit necessarius. In contrarium est idem Arist. loco citato, ubi ait necessitatem humanæ vitæ numi fuisse inuentricem, qui esset velut mensura & norma æquitatis rerum. Id quod & Iuricon-sultus l. 1. ff. de contrahen. emptio. diserte retulit.

Aristot.

Igitur quo quæstionem a genere ipso auspicemur, prima nostra conclusio sit. Contractus est actio inter duos & ex qua vtrinque obligatio nascitur. Sic enim Vlpianus ait l. Labeo. ff. de verb. ac rerum significatiua. Contractus est vtro utroque obligatio, quod Græci ἀντιπραγματῶν vacant, hoc est confectum, quando videlicet quid

Prima conclusio.

piam ego causa tui, tu vero causa mei, accepta dataque vtrinque fide confidimus, ac ratum habemus. Quapropter prædictio illa contractus, est obligatio (ut sic loquamur) non est identica, sed causalis, illud exhibens sensum, quem nos in nostra conclusionem explicuimus, ut quia stato pretio paciscimur, me tibi merces redditurum te vero mihi idem pretium, mutua emergit ex venditione obligatio. Atqui hinc fit ut stricto nomine nullum pactum dicatur contractus, nisi ex quo vtrinque oritur obligatio. Quæ sunt, do ut des, facio, ut facias, do, ut facias, facio, ut des, quæ quatuor connumerantur l. natura. ff. de præscriptis verb. Quemadmodum in matrimonio, inque uenditione, mutatione, &

Stricto nomine nullum pactum contractus dici uolet.

id genus reliquis. Contractus namque omnis, si de suo nomine rem perpendas, actus iustitiæ est, utranque colligantis partem. Laxant tamen alij latius nomen usque ad illas actiones ex quibus ex altera tantum parte oritur uinculum, ueluti est donatio, & simplex promissio. Et ideo Bald quem Sylue. citat in uerbo, contractus. & Contra. sequitur. qu. 16. distinguit de nomine contractus, quod accipiat proprie, quando obligatio oritur ex utraque parte, & improprie, pro eo ex quo oritur tantum ex altera parte, & improprijssime, quando ex neutra nascitur. Sed re uera abusive iusta acceptiones ab usu essent abigendæ. Soto, de iust. & iure. N n Hoc

Baldus. Sylue. Contra. Aristot.

Hoc n. est nomina sua nativa significatio ab ille iare, si quidem neque donatio neque promissio simplex ad iustitiam atri ne, sed sunt actus liberalitatis. Vnde Aristot. 4. Topic. Donum inquit, est datio irredibilis, mutuario vero, quamuis secus ibidem Contra. tenentur & nihil a propria ratione contractus recedit. tum quod est datio vt reddatur, tum quod si fide data pollicetur es mutare, tu tenent dare atq; aliter reddere. Quod autem contractum, alium etiam velint appellare, vbi nulla est obligationis vis, sed potius obligationis relaxatio, merito fatentur esse (vt suo vtar nomine) improprijissimi. Exemplum est in acceptatione, puta quando debitor creditorem interrogat, an quid illi debeat, acceptum habeat. & ille responderet, acceptum habere, hoc est illi condonare. Hic namque potius est solatio debiti seu remissio, quod ex contractu ortum est, quam contractus. Sed & contractuum species, numerosius quam ars permittit, multiplicat. Seco. n. 4. d. 15. q. 2. octo species discernit, ac totidem Gerson in suo tractu de contract. licet parum indifferenter. Antonius vero 3. pa. tit. 8. ca. 2. duodecim, sed Conrad. quod suum ingenium est, ad species nu. 3. divisionem in partem pertrahit, quae potius species non sunt, sed rerum potius connumeratio, in quibus confusi contractus possunt. Eiusmodi autem materiales divisiones, cum arte non contineantur, in infinitum abeunt. Si ergo nobis secunda conclusio, septem sunt contractuum species s. emptio, cambium, mutuario, emphyteusis, commodatio, permutuata comodat. & locatio, & tamen si prima ad secundam, sextaque ad septimam quodammodo reducantur. Missum enim hinc facimus matrimonij contractum, quae mutua est personarum traditio. Nam reliquos tantum qui in externis bonis celebrantur, consideramus, quorum praesens tractatio instituitur. Hortu autem tres tantum ordines reperas. Et enim cum tria in huiusmodi rebus sit meditari, videlicet dominium, usum fructum, & vsum, vnus est contractuum ordo, quibus dominium transferretur, alius vero eorum quibus conceditur vsum fructum, atque tertius eorum, quibus conceditur nudus vsum. Igitur vbi dominium rei transferretur, si gratis id fiat absque vlla redditionis obligatione, nuda donatio est, quae ideo contractus nomine

non censetur. Cui ad iungitur & liberum legatum, nimirum, vbi nullus est iustitiae debitum. Si autem translatio non gratis, inde emergunt tres contractuum species scilicet cambium, venditio, & mutuario. Cambium est, vbi res pro re commutatur, vt panis pro vino, mel pro oleo, corium pro panno, &c. licet de nonorum cambijs alia sit longe ratio, vt infra videbimus. Emptio autem est, vbi dominium estimato pretio transfertur, sed mutuario, vbi transferretur, vt idem vel tantumdem reddatur. Quod in rebus usu consumptibilibus, & potissimum in numismate usu venit. Si autem saluo dominio transferatur usufructus non gratis, sed pretio, sic tertius contractus, qui est emphyteusis, seu censualis pensio. Vt fundum sub annua pensione, vel in tempus, vel in perpetuum alteri tradas. Quamquam dum sit in perpetuo, emphyteuta dominium uile dicatur habere, non tamen directum, eo quod semper dependet a uero dno, si emphyteuta in commissum incidit. Et dicitur emphyteusis, hoc est melioratio, ob id quod illa ratione inuentus fuit olim huiusmodi contractus, ut heriles agri, quos dominus colere non poterat, alterius diligentia colerentur. Dii uero merus usus transferretur, tunc exurgunt tres aliae species. Nam si usum rei gratis indulgeas, ut sola tibi restituantur substantia, est commodatio. Haec n. secundum nomen differt a mutuatione eo quod commodatum in eadem spem redditur, ut equus & uestis &c. mutuatio uero uel in illa uel in altera, sans. n. fit mutuant aurum, si ei restituantur argentum. Secundum uero rem specie differunt quae mutuatione transferretur dominium, comodat. uero minime. Si autem usum non gratis concedas, sed pro usu alterius rei, illa est permutata commodatio, aut si alteri commodes equum tuum, ut suam tibi commodet mulam. Si autem usum concedis, non pro usu altero sed pretio, illa est locatio, cui respondet conductio, siue dnmum, siue equum, siue proprias operas loces. Pespice ergo quemadmodum ut cambium ad emptionem, sic permutata commodatio ad locationem reducitur. Cambium (ut habetur l. 1. de contrahen. emptione) hoc tantum a uenditione seruitur, quod in illa non fecernitur pretium a te locuti in emptione, sed utraq; existimatur a tertius pretium. Pari modo in permutata comoda-

Scots.
Gerson.
Anton.
Conra.

Secunda
concl.

Sufficien-
tia pha-
bitu, di-
uisionis.
Dono.

commodatione vsus vnus rei, est pretium
 vsus alterius rei, ob idque est quedam loca
 tio. Quare neutra istarum specierum pecu
 niarum habet difficultates præter illas, quæ
 in alijs sunt, ad quas reducuntur. Satis er
 go fuisse quinque dinumerate species, ni
 si quod explanationis gratia duæ alia adie
 ctæ sunt. Venditio namque vltro probabili
 tatis colore se ponitur distinctæ species ab
 emptione, sunt quippe nihil aliud quod
 duæ correlatiuæ partes eiusdem contra
 ctus, sicuti locatio & conductio. Hinc fit,
 neque depositionem, neque impignoratio
 nem (quippe quibus neque dominium vlti
 mum transferitur neque vsus) esse per se con
 tractu. Deposito namque est positio rei
 apud alium solius custodiæ gratia. Quare
 non est nisi quedam fidei commissio imp
 ignoratio vero est rei cuiuspiam tempora
 ria positio apud alium, ad confirmandâ
 contractus obligationem. Quare ea ratio
 ne dicitur contractus, quia est contractio
 nis, vt potest mutuationis aut venditionis cõ
 firmatio. Quin vero neque fideiussio est
 per se contractus inter fideiussorem & eũ
 pro quo fideiuber, quoniam solum nascit
 ur obligatio ex parte fideiubentis, aliter
 enim nihil ex debet si amicus gratus fidei
 iussit. Sed fideiussio talis, dicitur iure con
 tractus, quia est robur contractus inter de
 bitorem, pro quo fit fideiussio, & credito
 rem, cui fideiubetur. Atque idem dicendũ
 de stipulatione, si pro fideiussione accipia
 tur, si vero pro simplici commissione, nul
 lus est contractus. Sed tamen in iure fre
 quentius vsurpatur pro actione illa, qua
 quis interrogatus stipem obligat, tunc si
 alter aliquam pollicetur conditionem ve
 rissimus est contractus, quia vtrinque pari
 tur obligatio. Si autem ad alter nihil obli
 gatur, tunc quia tantum stipulans obliga
 tur, licet contractus iure dicatur, reduci
 tur tamen ad donationem. Ecce contra
 ctuum spēs, quos vocant nominatos, quia
 suum quisq; sortitur nomen. Innominati
 autem licet plurimi sint, ad hos tamen re
 ducuntur. Omnes enim comprehendun
 tur sub illis quatuor speciebus supraposi
 tis, do, vt des, &c. Tertia conclusio. Emptio
 & venditio, sunt contractus reipublice ma
 xime necessarii. Conclusio est Aristoteli & Lu
 riconsulti in locis citatis in argumenti
 post questionem. In primordijs enim hu
 mani generis, tantum erat rerum cambiũ,

mos autem & vsus monstrauit penè esse
 impossibile illa ratione transigi humanam
 vitam. Dum enim furor domo indigeret,
 ingentissimo opus haberet calceorũ acer
 uo, quem pro illa cambiret, quibus vtique
 calceis dominus ad diem forte non indige
 ret sed rebus alijs quibus carebat furor. Et
 dum tu frumento affluens, vino alterius e
 gebas, forte alter tuo non egebat frumẽ
 to. Et ideo Arist. 1. Pol. c. 6. barbaras eas gẽ
 tes appellat, penes quas etiam tũc cambia
 tantum rerũ absq; numi matris viu dura
 bant, de quo libro sequenti latius. In hunc
 ergo vsum signatum est numisma, nempe
 vt tum norma esset exequendi res, tamen
 tuas & fideiussor reipublice nomine, vt
 quoties illud portexeris, detur tibi res qua
 rã indigeris. Atq; hunc arbitror genuinũ
 sensum illius Eccl. 10. Pecunia obediunt
 omnia, nempe quod pecunia inuitur e est
 omnis res. Pecuniam enim qui posside, vt
 nalia cũcta habet. Hac ergo ratione ex cã
 biorũ habuit emptio & venditio. Ob idq; in
 illo contractu quia nõ distinguebatur res
 pretio, ex vtraq; parte dicebatur cambium.
 In hoc aut traditio mercũ est venditio, rece
 ptio vero repẽto pretio, emptio. Quare em
 ptio est venditionis finis, quia contractus
 hic ad id ordinatur, vt quisq; sibi necessariã
 provideat. Ideoq; quasi a digno i, denomi
 natur contractus emptionis. Ex his ergo cõ
 pendiosa elicitur venditionis emptionisq;
 definitio, in qua constituenda multi postq;
 se macerarunt, nihil exactũ colligunt. Est
 enim venditio, ei pro pretio distractio, em
 ptio autem rei pro pretio contractio. Sunt
 enim hæc verba iuris, quibus generaliter si
 gnificatur translatio dominij illius rei que
 non est redibilis, vt. C. de rescin. vendi l. 2.
 Rẽ maioris pretij si tu aut pater tuus distra
 xisti. Quocirca hoc verbo notatur discrimen
 inter hunc contractum & emphyteu
 sim loca ionem, in quibus non dominũ
 sed vsus, vel vsusfructus transferitur. Ea itẽ
 voce secernitur hic idem contractus ab vlt
 raria mutuatione. Nam, licet illic transfera
 tur dominium pecunie pro pretio, tamen
 cum eadem pecunia sit redibilis, non pro
 ptie distracti. Particula aut, p. pretio, sepa
 rat eundẽ contractũ a cambio, quo res pro
 re cõmutatur. Et per horum intelligentiam
 argumenta in contrarium nã putent Hu
 manũ genus ab imperfecto ad perfectum
 progressum est. Et iõ initio, dum tũc erat

Vfus nu
 mĩ ma
 tum.

Genui
 nus sen
 sus loci
 sacri.

Defini
 tiones
 emptio
 nis & vẽ
 ditiois.

N n 2. incom

Solutio
nes ar-
gumēto
sum.

incomptumque ac paucioribus necessitati
bus implicitum, per rerum cambia sibi suf-
ficiat, post vero iam cultius politio-
rem ornatioque vita instituit, necesse habuit
nouas excogitare commerciorum ratio-
nes inter quas consultissima fuit commer-
ciorum usus, licet humana auaritia nihil
non deprauet.

ARTICVLVS II.

Virum negotiatio sit licita.

Quamvis simplex rerum emptio &
venditio, quibus quisq. suae familiae
prouidet demonstrata sit reipublicae neces-
saria, non subinde claret negotiationem
esse licitam; quae est emere, vt reuendas,
quae vtrique quaestio est a D. Thom. 4. arg.
q. 77. sub compendio disputetur, hic tamē
ordine quem nos institimus videtur con-
gruentius apponi, vbi aliquantulo fufius
disserenda est. Queritur ergo virum ne-
gotiatio sit licita? Et arguitur a parte nega-
tiua: Emptio & venditio ideo ostensa est
necessaria, quod non omnibus omnes abū-
dant, & ideo necesse quilibet habet, vt ven-
ditis quibus sufficit, emat quod sibi deest,
quare emptio (vt dictum est) venditionis
est finis, negotiatio autem est contra huius
modi emptionis naturam. Negotiator enim
non vendit, vt emat quod sibi deficit,
sed per se emat vt reuendat, ergo ne-
gotiatio non est licita. Quapropter Arist.
1. Polit. cap. 6. emptionem rerum, quae ne-
cessariae sunt ad vitam, venditionemque ra-
tione eiusmodi emptionis appellat contra-
stus naturales, emptiones autem negotia-
torias appellat contra naturam, vt pote cu-
ius finis non est vitae sufficientia, sed lucrū.
Atque ex hoc sumitur secundum argum.
quod inibi idem Philo. subiungit, Ars illa
quae non habet praefinitum taxatumque fi-
nem, non est licita, ars autem numularia
& quaestuaria, qualis est negotiatorum, nul-
lum sibi praefert finis modum, sed lucro
lucrum aequate ergo nefaria est. Tertio
arguitur, Negotiatio in causa est vt rerum
pretia exerceant, tum quod merces ad
paucitatem venditorum reducantur, quae
charitatis causa est, tum etiam quod nego-
tiator carius quam emit, vendit. Et ideo si
omnes ad primos venditores concurrerent,
minoris emerent, id quod rerum vsu vbi-

que experientia docet ergo tanquam re-
publicae nocua interdicenda est negotia-
tio. Quarto, Actiones morales ex pluri-
mum contingentibus existimandae sunt,
plurimum autem negotiationes plene
sunt fraudibus technis, ac dolis, ergo gene-
re suo prauae sunt, atque adeo de medio tel-
lenda. Hac enim de causa pessime audite
negotiatio, & in sacris literis & apud sacro-
rum doctores. Vnde David Psal. 70. Quo-
niam non cognoui negotiationem (secun-
dum 70) introibo in potentias Domini,
Domine memorabor iustitiae tuae solius.
Quasi negotiatorum iustitia non sit iusti-
tia Dei Et Chrysolto. super illam historiam
Christi apud Matth. eiciens vendentes
& ementes de templo, & refertur 8. di-
ctum eiciens significauit, inquit, quod mer-
cator nūquam potest placare Deo, & ideo
nullus Christianus debet esse mercator,
aut si voluerit esse, proiciatur de ecclesia,
dicente Propheta. Quia non cognoui ne-
gotiationes introibo in potentias Domini.
Atque haec de causa interdicta est cleri-
cis, vt patet eadem distinctione per totū
In contrarium est Aug. sententia in lib. Argu-
mentum veteris & noui testamenti,
& refertur in eadē distinctio. can. fornicari.
vbi ait, Fornicari hominibus semper nō
licet, negotiari vero aliquando licet, ali-
quando non licet, laicis licet, sacerdotibus
non licet.

Pro quaestione decisionem notandū est,
negotium otio esse contrarium. Est enim
idem quod absque otio. Vnde pro labore
& occupatione accipitur. Quomodo
dicimus, Negotium forense aut fornicari-
& Peculiariter autem negotari idem est,
quod mercaturam exercere. Et est foris
Antonomasia quaedam propterea quod
ars haec sollicitudinibus implicita ab otio
est alienissima. Est ergo negotari erare
vt reuendas. Vnde negotiatores compro-
res dicuntur pro eo quod ex omnibus si-
mul locis emunt, & mercatores, quia, mer-
cari, communi vsu non tam est simplici-
ter emere quam lucri causa ad reuendē-
dum. Et dicuntur praeterea instiores, eo
vt ait Vlpia. quod negotijs instent. Vnde
Prou. 31. Facta est sicut nauis institoris.
Species distinguitur videlicet vna qua res emitur, vt per
industriam mutata reuendatur. Sed haec nego-
(vt eo ca. eiciens habetur) nō est nuda ne-
gotia-

Primū
argum.

Aristot.

Secūdu
argum.
Aristot.Tertiū
argum.

gotiatio, sed inter alias mechanicas artes
 connumeranda. Quemadmodum enim
 mechanicus ex lana panum textit, & ex fer-
 ro fabricat gladium, sic (vt exempli gra-
 tia dicamus) qui industrius est curandi, vel
 auct, vel quos, si rudem emat, vt cultio-
 rem vendat, non tam negotium, quam ar-
 tem exercere censetur. Nam qui pannos
 tondet, aut attritas vestes coemit, vt refe-
 ctas vendat, nihil amplius per suam artem
 praestat. Negotiatio igitur mera, de qua im-
 presentiarum loquimur est, qua quis quid
 mercatur vt nullatenus mutatum vendes
 lucrum, comparet. Respondetur ergo ad
 quaestionem quinque conclusionibus. Pri-
 ma Negotiatio neque est de se hoc est in-
 trinsece bona, vt charitatis virtus, neque
 de se intrinsece male, vt mendacium, sed
 indifferens, vt comedere, quod secundum
 finis circumstantiarumque qualitate potest
 bene maleque fieri. Conclusio patet ex ci-
 tatis verb. Augus. Ait enim non esse vt for-
 nicari, sed quod aliquando licet, aliquando
 non licet. Secunda conclusio. Si negotia-
 tionis finem per se consideres qui non est
 nisi lucrari, quandam praefertur turpitudi-
 nem. Conclusio est S. Thom. 2. 2. q. 77. art.
 4. quam quidem probat argu. secundum
 supra ex Aristot. desumptum. Quoniam
 lucrari per se nil necessarium, honestum ve
 nominat. At vero si lucrum aliorum ordi-
 netur, licite potest procurari. Et ideo sub-
 ditur tertia conclusio. Negotiatio est sim-
 pliciter reipublica necessaria. Haud enim
 omnis provincia omnibus abundat, qui-
 bus indiget, sed proclinarum varietate a-
 lia affluit terrae fructibus, & opificijs, quo-
 rum alia inops est. Et vice versa, alia est a-
 liorum locuplex, quorum inopia alia laborat.
 Neque possent indigentium singuli
 tam longa facere itinera, vt minutiora qui-
 bus indigent, apportarent, neque vero om-
 nes qui abundant, possunt vecturam exer-
 cere, vt illa alio transportat, necessarii er-
 go sunt, quibus ea sit cura vt mercium
 copias hinc inde transuehant, qua singu-
 lis minutius vendat. Et quod de loco
 dicimus, de tempore etiam censendum.
 Visu enim veniire assolet, vt uno tempore
 redundantia sit rerum, alio uero egestas,
 neque tamen pauper quis potest suos fru-
 ctus ad seruare. Quare nisi essent qui eme-
 rent, ut in aliud tempus custodirent, non
 posset reipublica seruari incolumis. Quin-

uero & dum mercimoniis uel in maris por-
 tu uel in ciuitate exonerantur, necessarij
 sunt coemptores, qui earum copia in tem-
 pus seruent, quia non singuli possunt sibi
 in futurum prouidere. Sed rogam, Nunquid
 prudentius esset, ut reipublica suos mini-
 stris conduceret, qui hac prouinciam subi-
 rent? Re uera non posset commode, tam
 multis mercimonijs hac uia sufficere. Et i-
 deo consultius ducit artem hanc inter al-
 ius permittere, quin etiam fouere. Atque
 hinc sequitur quarta conclusio, quam S.
 Th. interrogat in dicto art. 4. Licet negotia-
 tionis gratia merces carius uendere,
 quam empte sunt, ratione impensarum, la-
 borum, locorum, ac temporum, nam iustitiae
 rei pretium, uel in melius, uel in locum, uel
 tempus mutatae, excreuit. Hoc autem non
 facile, quod quidam autumant concedam
 uidelicet, quod negotiatori liceat carius eo-
 dem loco & tempore uendere propter offi-
 cium quod habet, quam alteri cuiunq[ue],
 eam pretij iustitia nullum respectum ad
 personas dicit, sed perse absolute pensatur.
 Scorus in 4. dif. 1. 5. q. 2. dicit, quod tantum
 deberent mercatores lucrari quantum sti-
 pendij reipublica illis decerneret. Regula
 autem haec neque contemnenda potro est,
 neque tamen ad unguem seruari potest.
 Sed de rerum pretio statim articulo pro-
 ximo. Quinta conclusio. Ais negotiatio-
 rum ex multis circumstantijs illicita sit tum
 copluribus fraudibus est perua, tum sub
 inde in plurimis uersatur periculis. Fit
 enim primum illicita ex obiecto, ut puta
 si rem emas, quae uel natura sua est inuen-
 dibilis, ut sacramentum, aut sacerdotium,
 quae cum gratis accipiuntur, gratis dari
 debent, aut lege est prohibita uendi, de
 quibus habes. C. quae res uendi non pos-
 sunt. Secundo ratione personae, si qui ne-
 gotiatur, ut sacerdotes qui iure negotia-
 tionis interduntur, ut patet dist. 88. per
 totam, uel ratione personarum cum qui-
 bus negotiatur. Nam ad Sarracenos neq[ue]
 in infideles licet Christianis arma deportare,
 ut patet extra, de Iudaeis. cap. Ita quo-
 rundam & sequentibus. Fit praeterea in-
 decens negotiatio ratione temporis. Vt si
 in die Dominica, uel in alio festo egregie
 solenni exerceretur, ut habetur ca. primo,
 de festijs, uel in loco sacro. Qua ratione
 Christus eiecit de templo uendentes & e-
 mentes. Iste autem circumstantiae tem-

Interro-
 gatio.
 Ratio.
 Quarta
 conclu.

Quinta
 concl.

poris & loci, ratione scandali constitueret peccatum mortale, alias minime. Vel si in ecclesia impediretur diuinum officium, quod Christus norauit dicens. Quia domus mea, domus orationis est. Qua ratio nec deebet de iuribus eccl. lib. 6. negotiationes, quæ in ecclesiis præcipue prohibentur, sunt nundinarum ac fori cuiuscunque tumultus. Citra hos autem casus non esset mortale. Nam in ecclesia confabulando, citra expositionem mercium negotiari, nisi fierent aut concionis tempore, non est tantum peccatum quamuis, indecentia non careat. De alijs, autem circumstantijs quæ non peculiariter negotiationes uisitant, sed in omnes artes incerpunt, quales sunt mendacia, & fraudes, hoc singulariter adnotandum est, quod mercatura, nescio quo suo genio, præcumctis artibus & officijs inextinguibilem suam lucri generat. Agricola enim atque opifices suis officijs victiantes contenti sunt, mercatores autem, tum quod pecuniam præmanibus semper habent, tum quod hæc ars plurimum euentibus fortunæ patula est, auidissime sine lucro inhiant, in hoc nimirum aleatoribus similis. Quæ quidem auiditas animos absorbet, mendacia nutrit, & dolos nescit. Atque hæc de causâ ait ibidem ibi solutione ad tertium Sanct. Tho. quod hæc ars habet speciem mali, & ideo interdicta est clericis. Inest præterea & in hac re pestis alia, quod cum sine labore magno & sudore exerceatur, & maiore sit in honore, quam mechanicæ artes, otiosi homines & honoris cupidi, cætera deferentes opificia, in hoc se baratrum immergunt, atque adeo non ut merces loco traducant, aut in tempus referuent, aut in melius mutuent, sed meri gratia quæstus, uenalia cuncta coemunt, ut statim lucrum expriment. Quorum subinde causa, quia liberum non permittunt forum, pretia augentur. Qui idcirco exigendi profligandique à republica essent, atque alijs artibus, quæ personis vacuæ sunt, mancipandi. De his autem loquimur, qui ciues paratos priuatim emere anteuertunt. Haud enim condemnandis illis sunt, qui postquam singuli sibi necessaria emerunt, redundanti mercantur, u. in tempus seruent. Neque uero illi qui publicitus parati sunt illa coemere, quæ pauperes necessitate coacti, nec emptores inuenientes, vendere vo-

lunt, ut vestes, libros, &c. Qui uero annuam emunt ut tempore futuro reuendant, licet quandoque viles sint, quasi rebus necessariis custodes, multo tamè plus sunt pestiferi, utpote causa immo de augendi pretia, & ideo nisi ubi necessitas aliud exposcat, meritissimo ciuimodo mercatus vetatur.

Per hæc ergo argumenta supra facta facilissima solutionis sunt. Ad primum enim negatur, negotiationem contra naturam necessariæ emptionis pugnantem quinimo illi obsequens est. Ministerio siquidem mercatorum res sunt veluti in penu, singulis indigentibus expositæ. Illa autem negotiatio quæ merum lucrum habet, propterea, quia insatiabilem animum, non solum necessaria, non est, sed est impendio pestilens. Attamen hæc sitis in cuncta mortalium, pectora se insinuat. Et per hoc respondetur ad secundum argum. Tertio uero concedimus, necessarium esse hac ratione terum pretia augeri, sed tamen ex altera parte maiora fierent dispendia, si unusquislibet deberet longa facere itinera ad queritandum quod in sua deest ciuitate. Ad quartum respondet August. super Psalm. 70. Et referret eadem dist. 88. canon. quoniam quod negotiatorum vitia, non sunt negotij, sed perionarum. Et enim si propter eorum fraudes releganda essent negotia à republica, eadem ratione & agricolæ & omnes pariter artifices atque opifices proscribere deberemus profligareque ab vrbe. Nam & mentitur quandoque agricola, ut grana sua vendit, & opifex, ut pretium augeat. Qui autem negotiatores in sacris literis male audiunt, declarat ead. dist. Cassio ea quid est Negotiatores enim illi, inquit, abominabiles existimantur, qui iustitiam Dei minime considerantes, per immoderatum pecuniæ ambitum pollunt merces suas, plus petiurijs onerando, quam pretijs. Veruntamen negare non possumus, ut paulo ante declarabamus, quod huic arti multo plus periculorum à dolis & fraudibus imminet, quam cæteris. Unde Ecclesiastic. 26. Dux species difficiles & periculosæ mihi apparuerunt. Difficile exiit negotians a negligentia, & non iustificabitur caupo a peccatis laborum. Et cap. sequen. Sicut in medio compositionis lapidum palus figitur, sic inter medium venditionis & emptionis, qui querit locum petari.

Inextinguibilis lucri negotiorum singularis.

Negotiatores aleatoribus similes.

Alia incommoda negotiorum.

pleari angustiaabitur peccatis. Quocirca
Proverb. 1. c. in vniuersum ait Sapiens. Ma-
lum est, malum est ait omnis emptor, &
cum recesserit, glosiatur.

ARTICVLVS III.

*Vtrum rerum pretia arbitrio mercatorum
sint taxanda.*

Quoniam primum in emptione & ve-
dicatione fundamentum iustitiae est
pretium, de illo querendum est loco ter-
tio, an mercatorum aestimatione sit taxan-
dum? Et arguitur a parte affirmatiua. Pri-
mo, Axioma inter Iuriscōsultos est & cele-
brata regula. Tantum valet res, quantum
vendi potest, quam videlicet adnotant l.
pretia. ff. ad leg. Falcid. & l. 1. §. si haeres ad
Senatū consul. Trebel. & alibi saepe. Ergo
si fraus modo absit & dolus mercatorum
erit arbitrium pretia suis mercibus statu-
re. Secundo. In vnaquaque arte eiusdem
peritis credendum est, vt 3. Poli. capi. 7. au-
ctor est Philosophus, & vt Iuriscōsultus
ait in re mandata. C. mandati. vnuquisq;
que in re sua est moderator & arbiter.
mercium autem artifices, sunt mercato-
res. Iplis ergo ipsorum iudicio deferendū
est, ut pretia ponant. Terrio, Vnuquisq;
dñium rerum suarum habet, ac subinde li-
beram potestatem, ergo potest quisq; ran-
tum petere ac recipere pretium pro sua re,
quantum extorquere poterit. id quod in
gemmis & rebus pretiosis vsu fieri comper-
tum est. In cōtrarium autem facit lex. Pre-
tia citata ad leg. Falcid. cuius verba sūt. Pre-
tia rerum non ex affectu neq; utilitate sin-
gularum, sed communiter singuntur, hoc
est communi aestimatione taxantur.

Ad hanc quaestionem quatuor conclu-
sionibus respondetur. Prima Pretia rerum
non secundum ipsarum naturam aesti-
manda sunt, sed quatenus in vsu veniunt
humanos. Conclusionis huius ratio natu-
ralis est, quod cum mundus & eo continē-
tur propter hominem facta sint, tanti cui-
li aestimatione rex valent, quantum homi-
nibus inseruiunt. Quapropter Arist. 3. E-
thic. 4. ait indigentiam causam mensurae
que esse humanarum commutationum.
Si enim nullus alterius re vel opera indi-
geret, omnis cessaret commutatio rerum
humanarum, ergo indigentia admetiri de-

betur rerum pretia. Viuentia in genere
suo praestantiora sunt vite expetibus ana-
men (vt ait. Augu. lib. 11. c. 16. de Ciuitat.
Dei) mallet homo frumentum domi ha-
bere, quam mures. Et solet domus plus ve-
nire, quam equus, & nonnunquam equus,
quam seruus, licet cum natura hominis ni-
hil in corporalibus conferri ad aqualita-
tem valent. Vbi autem indigentiam nomi-
namus, ornatum etiam reipublica in-
telligimus, vt cuncta complectamur, quae
hominibus praeter vitae necessitatem etiā
ad suam voluptatem & splendorem vsui
esse possunt. Secunda conclusio. Ad explo-
randum iustum rei pretium, ex multis du-
cenda est ratio, quae in triplici sunt ordi-
ne. Primum enim attendenda est necessi-
tas, rei, mox copia & inopia, deinde nego-
tiationis labor, cura, industria, pericula.
Praeterea si metes vel in melius mutatae
sunt, vel in deterius, venditorum, quaeq;
emptorum frequentia, sit id genus alia,
que prudentissimus quisque speculari po-
test. Tertia conclusio. Cum pretium rerum
iustum, duplex sit, aliud scilicet legitimum
& aliud naturale iustum, legitimum consi-
sit in indiuisibili naturale autem seu arbi-
trarium minime, seu in latitudine diuisibi-
li. Iustum legitimum est illud, quod lege
principis positum est arbitrarium autem,
seu naturale currit, quando per legem nō
est constitutum. Distinctio est Aristot. 3.
Ethic. c. 7. de iusto naturali & legitimo. Ad
huius autem conclusionis intellectum no-
tandum est, quod merita illa & causas sta-
tuendi rerum pretia existimare per se qui-
dem primum ad rem publicam & eius gu-
bernatores spectat, qui scilicet omnibus su-
pradictis pensatis deberent sua singulis
mercibus statuere pretia. At quia illud in
omnibus impossibile est, relinquitur ven-
dentium ementiumque existimationi. Et
illud tunc vocamus naturale, quia secun-
dum rerum naturam vsui accommodatū
currit. Igitur vbi pretium lege positum est
nempe, vt modius, aut tritici aut vini, aut
vlna panni vendatur decem, neque vnus
oboli accessio licita est, sed est peccatum
mortale si excessus notabilis augeatur, ob-
noxiumque restitutioni. Et si excessus sit
perexiguus, erit veniale. Et ideo dicimus
in indiuisibili consistere. Atque hoc est,
quod ait loco citato Aristot. iustum legiti-
mum esse, quod licet antequam positum

Secunda
conclu.

Tertia
conclu.

augentur, penuria vero minuuntur, sicuti econverso abundantia venditorum minuuntur, raritate vero excrescunt. Erim uero ubi merces affluunt, venditorum numerus amplior est & emptorum minor. Atque hoc tibi responsum elicies, si haeritaeris an vendendi causa, & modus. pretium variet. Etenim causa vendendi aut emendi, nihil per se ad rem facit. Siue enim vendas necessitate compulsus, siue praesatierate rerum ipsas despiciens. Item siue ob necessitatem emas, siue propter voluptatem nihil inde variatur pretij. Attamen quia venditoris necessitas in causa est, ut merces sub haella venum exponat, si ut paucioribus tunc existentibus emptoribus precium ualeat, sicuti in bello parua uictoria exiguo numero uenditur praeda. Econverso ubi publici mercatores emptores expectant, quia illo modo uendendi plures emergunt emptores, ualor mercium crescit. Atque eadem ratione in initio nundinarum, ut plurimum carius uenditur quam in fine. Atque per hanc conclusionem lucreti Monopoliorum iniquitas, puta cum quis vel a principe priuilegium emit ut solus ipse uendat, vel duo aut tres reliquam mercatorum multitudinem anteuerteret, mercium acerrimum coemunt, ut uniuersa ad ipsos cogantur confluere vel iurata fides consumunt ut nullus eorum nisi tanti uendat. Hinc enim raritate venditorum precium crescit. Et eadem ratione, uice uersa, licet non saepe accidere consuecat, emptorum monopola, ad extenuandum pretia, essent nihilominus iniqua. Ut si in portu, cui preciosissima nauis applicuit, illi, qui emere possent, sibi mutuo promitterent non emere nisi tanti, aut si in subhastatione alios ego ne licitarentur auerterem, ut minoris ego emerem, peccatum profecto esset, quod ante restitutionem non remitteretur. Et hoc est quod ait Cic. lib. de officijs, Non licitatore uenditor, nec qui contra se licetur emptor apponat. Quando uero uenditores monopolum facerent, tunc iuste emptores, quasi uim uel repellentes, contraria pariter possent prudentia uti, puta conuenire inter se, ut nullus nisi certo precio emeret.

uerba sonant. Alias liceret uendere uita medietatem ueri pretij, quin uero duplo & triplo. Quod si illam sic modereris, ut intelligatur quantum iure & iuste uendi potest nam id possumus quod iure possumus, tunc quasi principium petens, redderes illa inane. Si. n. quarenti quanti uendere potest, respondeas. Quantum iustitia fert, nihil respondeas quod ipse ignorabat. Senus ergo est quod tu ualeat res quanti uendi potest, si elusa uis, fraude, & dolo, quibus in emptore tollitur uoluntarium. Et quauis eodem uideatur uisum recidere acti dixissem, iuste, non est tamen idem. Enim uero si quereat quid est homo, respondeas, esse hominem, nihil doces. Si autem respondeas esse animal rationale licet idem. sit tamen quia definitum explicas, non petis principium. Ad secundum respondetur, perito artis credendum est quod affectione rei propriae non est infectus, & unusquisque est arbiter in re propria dum illa ad alterum nihil attineat, qui autem uendit, non rem propriae suam, uerum communi sibi & emptori tractat. Et ideo non est legitimus arbiter. At quia de gemmis & rebus pretiosis mentio in tertio argumento fit distinguendum de mercibus est. Quaedam enim sunt reipublice minime necessariae, atque illas potest quisque tanti uendere quantum emptor sciens, & prudens uoluerit dare. Cuius generis sunt prosi equi gemmae accipitres, &c. Spectant enim ad ornatum decorumque & splendorem nobilitatis, & ideo magnatum magnificet a est, res illa magno aestimare. Alia uero sunt reipublice necessariae, ut quae ad uictum, uestitum & alios id genus usus pertinent. Atque in his licet nihil fraudis doli uel irrepleat, uis tamen est, quantum extorquere potueris, tanti illas diuadere.

Ad secundum arg. Distin.

QVÆSTIO III.

DE INIUSTITIA QUÆ IN EMPTIONE & UENDIT. COMMITTITUR.

S. Tho. 2. 2. quaest. 77.

ARTICVLVS I.

Utrum licite quis possit rem plus uendere quam ualeat.

TRIBVS itaque articulis superiori quaestione praefactis, scilicet de emptoris, de emptore,

Monopoliorum iniquitas.

Cetero.

Ad primum arg.